

HODNOTY A ICH KLASIFIKÁCIA

VALUES AND CLASSIFICATION

MARIÁN DĚD

ABSTRAKT

Autor v predĺženej štúdií predkladá rôzne pohľady na tému hodnoty. Článok predstavuje rôznych autorov a ich jedinečný pohľad na skúmanú problematiku. Vychádzame z presvedčenia, že hodnoty formujú nielen každého človeka, ale aj celú spoločnosť.

Kľúčové slová: hodnoty, hodnotová orientácia, hodnoty v spoločnosti

ABSTRACT

The author of this presented work shows several different views of the term value. This paper presents various authors and their unique perspective on the investigated issues. We focus on the conviction that the values shape each person, and even they shape the whole society.

Key words: values, value orientation, values in society

Hodnoty v dnešnej dobe sú témou, ktorej sa venuje pozornosť. V predloženej štúdií sme mali ambíciu predstaviť rozdelenie hodnôt z rôznych uhlov pohľadu. Možno konštatovať, že každý autor sa svojším spôsobom pozerá na tému hodnôt a podľa vlastného uváženia prezentuje aj ich rozdelenie.

D. Dobrovolská a J. Duplinský (1981) uvádzajú základné delenie hodnôt na hodnoty pozitívne, negatívne a neutrálne. Hlavným kritériom tohto ich delenia sú emócie, ktoré hodnoty v ľuďoch vyvolávajú. Pozitívne hodnoty sú také, ktoré vyvolávajú v ľuďoch kladné emócie. Negatívne hodnoty vyvolávajú negatívne emócie. A medzi neutrálne hodnoty patria tie, ktoré nemajú ani pozitívnu, ani negatívnu hodnotu.

Maslow (Řičan, 2010) roztriedil hodnoty iným spôsobom. Rozdelil ich na potreby motivujúce jedinca k výberu objektov, ktoré následne slúžia na uspokojenie potrieb z hľadiska hodnoty spomínaných objektov. V týchto správnych a nesprávnych voľbách sa potom premietajú i správne a nesprávne hodnoty. Maslow, na rozdiel od iných autorov, berie do úvahy rozdiel medzi jedincami, ktorí voľbu vykonávajú. Podľa Maslowa je nevyhnutné preto

rozlišovať, či sa jedná o osoby psychicky a fyzicky zdravé, či naopak ovplyvnené istými patologickými činiteľmi.

Morris, Rokeach a Kluckhohn nám poskytujú psychologické hľadisko delenia hodnôt. Morris (Dobrovolská, Duplinský, 1981, str. 51) delí hodnoty do troch skupín:

1. „Operatívne hodnoty sa vyznačujú preferenciou určitých objektov. Táto preferencia je založená na biologickej podstate.
2. Konceptualizované hodnoty berú do úvahy cieľ, ktorý sa má dosiahnuť, tieto hodnoty sú ovládané vedomím.
3. Objektívne hodnoty sa prejavujú v konkrétnom správaní človeka“.

M. Rokeach (Dobrovolská, Duplinský, 1981, str. 38) rozlišuje dva druhy hodnôt - inštrumentálne a cieľové. „Kým inštrumentálne hodnoty súvisia s určitým spôsobom správania, cieľové hodnoty sú späté s finálnym stavom subjektu“.

M. Rokeach (Kohoutek, 2008, str. 93 - 94) toto delenie ďalej rozvádza tak, že podľa tohto autora inštrumentálne hodnoty uľahčujú dosahovanie hodnôt cieľových a autor medzi ne radí:

1. „ambície (usilovnosť, aspirácia);
2. toleranciu (otvorenosť);
3. kompetencie (schopnosť, účinnosť);
4. radosť (veselosť);
5. čistotu (poriadkumilovnosť);
6. odvahu (stáť za presvedčením);
7. zhovievavosť (byť pripravený iným prepáčiť);
8. pomoc (staráť sa o blaho druhých);
9. čestnosť (úprimnosť, pravdivosť);
10. fantáziu (smelosť, tvorivosť);
11. nezávislosť (sebestačnosť, sebadôvera);
12. intelekt (inteligencia, reflexívnosť);
13. logickosť (konzistentnosť, racionalita);
14. lásku (nežnosť, oddanosť);
15. poslušnosť (vedomie povinnosti, rešpekt);
16. zdvorilosť (dobré vychovanie);
17. zodpovednosť (spol'ahlivosť);
18. ovládania sa (zdržanlivosť, disciplinovanosť)“ .

Podľa M. Rokeacha cieľové hodnoty usmerňujú a ovplyvňujú správanie osôb a autor medzi ne radí:

1. „pohodlný život (prosperujúci život);
2. vzrušujúci život (aktívny život);
3. pocit, že človek niečoho dosiahol (trvalý príspevok);
4. svet v mieri (bez vojen a konfliktov);
5. rovnosť (bratstvo, rovnaké šance pre každého);
6. istota pre rodinu (starat' sa o svojich milovaných);
7. sloboda (nezávislosť, sloboda rozhodovania);
8. šťastie (spokojnosť);
9. vnútorná harmónia (súlady so sebou samým);
10. zrelá láska (duchovno-sexuálna dôvernosť);
11. národná istota (istota pred útokmi);
12. príjemnosť (príjemný, slasti plný život);
13. spasenie (k večnému životu);
14. sebaúcta (rešpekt sebe samému);
15. spoločenské uznanie (rešpekt, obdiv);
16. pravé priateľstvo (úzke kamarátstvo);
17. múdrosť (hlboké porozumenie životu)“ (Kohoutek, 2008, str. 97 - 98).

C. Klukhohn (Dobrovolská, Duplinský, 1981, str. 38) používa termín dimenzie hodnôt. Delí hodnoty podľa hodnotových dimenzií, a to na:

- „Dimenzia modality - do tejto skupiny patria pozitívne a negatívne hodnoty
- Dimenzia obsahu - hodnoty kognitívne, morálne a estetické
- Dimenzia účelu - spôsobové, inštrumentálne a cieľové hodnoty
- Dimenzia všeobecnosť - hodnoty všeobecné a špecifické pre konkrétnu situáciu
- Dimenzia intenzity - kritériom je tu sila hodnoty
- Dimenzia organizácie - súvisí s usporiadaním hodnôt
- Dimenzia rozsahu - od všeobecných po subjektívne
- Dimenzia explicitnosti - hodnoty explicitné a implicitné“.

S hodnotovými dimenziami a to konkrétne v problematike ľudských hodnôt sa môžeme stretnúť aj u S. Kučerovej (1971, s. 43 - 44), ktorá definuje „dimenzie, v ktorých jedinec prežíva sám seba, ale aj tiež svet okolo neho“. Kučerová sa venuje trom hodnotovým dimenziám.

Prvú dimenziu tvoria prírodné hodnoty. Tieto hodnoty sa ďalej delia na dve podskupiny - na hodnoty vitálne a sociálne.

Vitálne hodnoty predstavujú základné podmienky pre samotnú existenciu človeka a súvisia so zachovaním jeho života, zdravia, sviežosti a celkovej telesnej blaženosti. Vitálna skupina hodnôt zodpovedá Rosenzweigovým primárnym životným hodnotám.

Sociálne hodnoty sa prejavujú vo vzťahu jedinca k ostatným ľuďom a jeho chápania seba samého v spoločnosti iných ľudí. Kučerová sem zaradila napríklad lásku, vzájomnosť a spolupatričnosť.

Druhú dimenziu predstavujú hodnoty civilizačné. Vyznačujú sa tým, že robia človeka nezávislého od prostredia a umožňujú mu vznik materiálnej kultúry.

Tretiu dimenziu tvoria duchovné hodnoty. Tieto hodnoty sú základom pre vznik vnútornej kultúry človeka. Patria sem hodnoty ako vzdelanie, intelektuálny rozvoj, sebauvedomenie, sebauvedenie, etika, estetické hodnoty a pod (1971).

S. Kučerová v spomínanom delení hodnôt zmiňuje aj hodnoty estetické, ktoré zaraďuje do duchovnej dimenzie. V. Spousta (1996, s. 25) uvádza, že „estetické hodnoty sa spájajú s krásou a je možné ich chápať buď ako hodnoty zmyslové, teda hodnoty vyhodnocované našimi zmyslami, alebo ako hodnoty duchovné, ktoré sú výsledkom pôsobenia človeka a jeho tvorivej činnosti“. J. Průcha a kol. (2009) tvrdia, že schopnosť vnímať a oceniť estetické hodnoty ako v prírode, výtvoroch človeka a v každodennom živote nám pomáha rozvíjať estetická výchova. Š. Kročková (2007, s. 323) o estetických hodnotách vo svojej publikácii uvádza, že sú „duchovnými hodnotami, ktoré pozitívne ovplyvňujú kvalitu života, vzťahov medzi ľuďmi a sú podmienkami zachovania a rozvíjania kultúry a pochopenia iných kultúr“. Š. Kročková (2007) teda vidí funkciu estetickej výchovy v tom, že pôsobí na žiakovu tvorivosť, originalitu, fantáziu a city. V. Spousta (1996) tiež vníma funkciu estetickej výchovy, ktorá sa podľa neho premieta práve do oblasti konštituovania hodnotového systému človeka. Podľa Spoustu estetická výchova vytvára estetický hodnotový systém človeka a ovplyvňuje tak aj hierarchiu etických hodnôt. Ako uvádza Dvořák (Kašíková a Vališová, 1994) jednou zo základných povinností estetickej výchovy je sprostredkovať poznanie kultúrnych hodnôt, či už minulých a či súčasných.

M. Rosenzweig (1991, s. 14 - 23) rozdelil hodnoty do nasledujúcich štyroch základných skupín, ktorým sa budeme ďalej zaoberať:

1. Primárne životné hodnoty
2. Kultúrne hodnoty
3. Hodnoty občianskeho života
4. Hodnoty individuálneho života.

Za primárne hodnoty M. Rosenzweig (1991) označuje také hodnoty, ktoré sú nevyhnutné pre život každého jedinca a teda majú nezastupiteľný vplyv na jeho život a zdravie. Tiež sem patria prostriedky, ktoré slúžia na jeho živobytie i spolužitie s inými ľuďmi a tak podobne. Už od svojho počiatku človek neustále zápasil o svoju existenciu. Najväčšiu hodnotu pre jeho život mali príbytok, koristiť, ktorú dokázal uloviť, plody, ktoré nazbieral a tiež samotný oheň či teplo. Žiaľ aj v súčasnosti veľká časť sveta hladuje a žije v kritických a život ohrozujúcich podmienkach. V iných častiach sveta zasa môžeme pozorovať neustále rastúcu životnú úroveň obyvateľov predovšetkým v dobre vyspelých a priemyselných krajinách. Tieto spoločnosti sú označované ako spoločnosti konzumné alebo im pripisujeme prívlastok spotrebné. Ich životný štýl je konzumný a existujú názory, že práve prebytok materiálnych hodnôt vedie bohaté krajiny k tomuto konzumnému štýlu života, v ktorom vyššie hodnoty nehrajú žiadnu rolu. V tejto práci nechceme poukázať na to, že lepšie podmienky ľudského života nie sú dobré alebo dôležité, avšak je nevyhnutné, aby sa spotrebné hodnoty (väčší byt, dovolenka v zahraničí, štúdium detí na prestížnych školách a pod.) stali len akýmsi prostriedkom na dosiahnutie vyšších životných hodnôt. Spotrebné hodnoty by mali zostať cestou k udržaniu zdravia, prežívaniu najrôznejších estetických zážitkov a poznania nových vecí. Ak uspokojíme svoje potreby je dobré, aby sme pomohli tým, ktorí z nejakého dôvodu nie sú v živote šťastní. Za jednu z najhlavnejších životných hodnôt je považované zdravie, ako východiskový bod radostného a spokojného života. Zdravie podmieňuje náš osobný aj pracovný život. Súčasťou starostlivosti o naše zdravie je zdravé pracovné prostredie, dobré vzťahy v rodine a zdravé životné prostredie. A práve zdravé životné prostredie je dôležitou spoločenskou a životnou hodnotou. V záujme budúceho osudu ľudstva je veľmi nevyhnutné, aby sa zlepšil vzťah človeka k prírode ako aj k samotnému životnému prostrediu.

M. Rosenzweig (1991) spája kultúrne hodnoty so schopnosťou človeka ako mysliacej bytosti vyjadriť sa prostredníctvom svojich diel a výtvorov a dať tak vznik druhej prírody - ľudskej kultúre. Táto kultúra zahŕňa výtvary hmotné i duchovné. Medzi hmotné výtvary patria rôzne umelecké diela ako napríklad diela maliarov, architektov či sochárov. Naproti tomu sú tzv. duchovné diela a výtvary, ktoré možno uvidieť v dielach vedcov či spisovateľov. Všetky výtvary - hmotné i duchovné - patria medzi kultúrne hodnoty a ťažko by sme si bez nich vedeli

predstaviť život. Do rozvoja ľudskej kultúry prispieva každý jeden národ. Každý človek by si mal obe tieto hodnoty osvojiť a považovať ich za súčasť svojho života.

Nástrojom osvojovania kultúrnych hodnôt je vzdelanie. Vzdelanie vždy bolo a stále je chápané ako jedna z najvýznamnejších hodnôt. Význam vzdelania neustále stúpa s rozvojom vedy, techniky ako aj samotnou výmenou kultúrnych hodnôt. Dobré vzdelanie je stále považované za predpoklad dobrého uplatnenia sa v živote. Rovnako sa stáva aj otázkou osobného rastu jedinca, jeho kultúrneho života a osobnej spokojnosti. Ďalším činiteľom v procese osvojovania kultúrnych hodnôt je práca v jej najrôznejších podobách, či už sa jedná o učenie doma či v škole, navštevovania rôznych záujmových krúžkov a tak podobne. Nie každá práca je sama o sebe hodnotou. Hodnotu predstavuje iba taká práca, ktorá je zmysluplná, nesie úžitok ostatným a samotnému človeku prináša osobné uspokojenie. Takáto práca prináša jedincovi pocit významnosti a dôležitosti, radosť z jeho výsledkov a v neposlednom rade potom úctu a dôstojnosť ostatných ľudí.

Tretím druhom hodnôt sú hodnoty občianskeho života. Podľa M. Rosenzweiga (1991) sú tieto hodnoty charakteristické svojím spoločenským razom a dotýkajú sa nášho spolužitia s ostatnými ľuďmi v našej spoločnosti. Tieto hodnoty sú odzrkadlené v zákonoch, ktoré regulujú život spoločnosti a medziľudské vzťahy v nej. Ochrana týmto zákonom poskytujú nezávislé súdy. Najvýznamnejšou hodnotou občianskeho života je občianska sloboda, ktorá súvisí s možnosťou jedinca vyjadrovať sa k činnosti štátu, jeho riadeniu a k jeho usporiadaniu. Takáto usporiadaná spoločnosť sa nazýva spoločnosť demokratická. Pre demokratickú spoločnosť je typická napríklad sloboda tlače, sloboda šírenia informácií, právo na štrajk a tak podobne. Neoddeliteľným pojmom, ktorý súvisí s problematikou demokratickej spoločnosti je spravodlivosť. Táto je zabezpečená na jednej strane uplatňovaním zákonov, zároveň však aj snahou občanov konať v súlade s týmito zákonmi, poctivo a nie na úkor druhých ľudí, a taktiež sem patrí rešpektovanie a chránenie práv druhých. V neposlednom rade je spravodlivosť zaistená toleranciou. Dôležitou hodnotou, ktorá napomáha ku demokracii je solidarita alebo vzájomná úcta či sociálne cítenie.

K ďalším hodnotám, ktoré zaradujeme do hodnôt občianskeho života sú vlastenectvo či láska k vlasti, ktoré sa prejavujú najmä úctou k predchádzajúcim generáciám, plodom ich práce, k národnej kultúre a snahou prispievať a šíriť dobrú povesť vlasti medzi ostatnými štátmi.

Poslednú skupinu hodnôt podľa M. Rosenzweiga (1991) tvoria hodnoty individuálneho života. Tieto reflektujú vzťah človeka ako k sebe samému, tak k ľuďom v jeho okolí. Patria sem predovšetkým mravné hodnoty, ktoré vyjadrujú to, čo človek pokladá vo svojom živote za najdôležitejšie. Predovšetkým ide o hodnoty, ktoré súvisia s ľudskou dôstojnosťou, ako aj

vykonávaním zmysluplnej a užitočnej práce, zabezpečením vlastnej existencie a pod. Mravné hodnoty sa prejavujú v medziľudských vzťahoch. Medzi významné hodnoty, ktoré vstupujú do oblasti medziľudských vzťahov patrí predovšetkým pochopenie, znášanlivosť, veľkorysosť či tolerancia, ktoré tvoria neoddeliteľnú súčasť ľudskosti.

Iný pohľad delenia hodnôt nám poskytuje R. Kohoutek (2008), ktorý ich rozdeľuje do nasledujúcich skupín:

- Ideové hodnoty - do tejto skupiny R. Kohoutek zaraďuje pravdu, slobodu, lásku k vlasti, vieru, užitočnosť spoločnosti, dobrú politickú situáciu v štáte, dobrú politickú situáciu vo svete.
- Pracovné hodnoty – zahŕňajú hodnoty, ktoré súvisia s remeselnou, technickou, vedeckou a umeleckou oblasťou.
- Sociálno-emočné hodnoty – do tejto skupiny patrí rodina, láska, súrodenci, manžel/ka, partner/ka, rodičia, deti, súkromie, priatelia a dobré medziľudské vzťahy.
- Záujmovo-činnostné hodnoty – podľa Kohoutka sem radíme čítanie, štúdium, prácu, záľuby, koníčky, vzdelanie, umeleckú činnosť.
- Osobné a ambiciózne hodnoty- sem jednoznačne patrí pracovná kariéra, vedúce miesto, úspech, spoločenské postavenie, vplyv, úcta, rešpekt, sláva, všeobecný, kultúrny a ekonomický prehľad.
- Materiálne – Kohoutek sem zaraďuje hodnoty ako sú peniaze, byt, chata, auto, elegantné oblečenie a topánky, materiálne a finančné zabezpečenie.
- Telesné hodnoty – do tejto skupiny patrí predovšetkým jedlo, pitie, zdravie, pohlavný život.

R. Kohoutek (2008) vo svojej štúdií zároveň poskytuje aj iný uhol pohľadu na delenie hodnôt, a to na:

- Autotelické hodnoty (názov je odvodený z gréckeho autos - sám, telos - cieľ, účel) sú hodnoty, ktoré zdôrazňujú vlastné "ja".
- Heterotelické hodnoty (názov je odvodený z gréckeho heteros - druhý) sú také hodnoty, ktoré smerujú k iným.
- Hypertelické hodnoty (názov je odvodený z gréckeho hyper - nad) sú hodnoty, ktoré sa zameriavajú na nadosobné ciele alebo ideály.

T. Göbelová (2006, str. 17) nám ponúka nasledovné delenie hodnôt. Delí hodnoty na inštrumentálne a intrinsické.

- „Inštrumentálna čiže odvodená hodnota je hodnota, už vec či čin získame odvodené, vec či čin je hodnotou, pretože je prostriedkom k niečomu, čo považujeme za hodnotné“.
- „Intrinzičná hodnota je hodnotou, ktorú má vec alebo čin sám o sebe, nezávisle od ničoho iného“.

Ďalším typom delenia hodnôt, ktorý nám T. Göbelová (2006, s. 17 - 18) dáva je delenie hodnôt na individuálne, spoločenské, mravné, morálne a náboženské.

- „- Individuálne hodnoty vychádzajú z myšlienky jedinečnosti a individuality každého jedinca.
- Spoločenské hodnoty sú typické pre daný okruh či skupinu ľudí.
- Mravné hodnoty odrážajú ľudskú podstatu daného jedinca, prostredníctvom morálnych hodnôt posudzujeme, či je jedinec dobrým človekom.
- Náboženské hodnoty reflektujú vzťah jedinca k Bohu.“

T. Göbelová (2006) nám tiež ponúka systém hodnôt, ktoré rozdeľuje na ideálne či autentické.

- Ideálne systémy hodnôt sú ideálne hodnotové priority jedinca či skupiny.
- Autentické hodnotové systémy (inak tiež známe ako skutočné či realizované) sú hodnotové systémy, ktoré sa odrážajú v reálnych činoch jedinca či skupiny.

Ideálne hodnotové systémy majú podľa autorky absolútnu povahu, pretože obsahujú určitý súbor pravidiel. Realizované hodnotové systémy zahrňujú výnimky.

Koncepcie delenia hodnôt jednotlivých autorov sa do istej miery líšia avšak často dochádza aj k ich prelínaniu. Výsledkom tohto je fakt, že určitá hodnota môže byť zaradená do rôznych skupín hodnôt v závislosti od rozdelenia a od uhla pohľadu konkrétneho autora. Napríklad hodnota vzdelania je v koncepcii M. Rosenzweiga radená medzi hodnoty kultúrne, Kučerová túto hodnotu zaraďuje medzi hodnoty duchovné, Kohútik vzdelanie radí medzi hodnoty záujmovo-činnosť. Lásku ako hodnotu radí S. Kučerová do primárnych hodnôt, konkrétne medzi sociálnu podskupinu, M. Rokeach radí lásku medzi cieľové hodnoty, R. Kohoutek dáva lásku medzi sociálno-emočnej hodnoty.

Autori týchto koncepcií nám poskytujú zaujímavé východiská, z ktorých môžeme ľahšie pozeráť na problematiku delenie hodnôt. Ich uhly pohľadu sú jedinečné v závislosti od

hľadiska, z akého na delenie hodnôt rozjímajú. Avšak možno badať aj isté podobnosti. Ako príklad by sme uviedli triedenie hodnôt podľa M. Rokeacha a T. Göbelovej. Ako sme už uviedli, M. Rokeach rozoznáva hodnoty inštrumentálne, ktoré nám následne pomáhajú k dosahovaniu hodnôt cieľových. Tu je možné badať podobnosť s delením hodnôt u T. Göbelovej, ktorá hodnoty delí na inštrumentálne a intrinzické, pričom inštrumentálne hodnoty sú tiež chápané ako prostriedky na dosahovanie iných hodnôt.

S hodnotami a problematikou hodnôt veľmi úzko súvisí termín hodnotová orientácia. Rovnako ako pojem hodnota nie je pojem hodnotová orientácia jednoznačne definovaný. Ako príklad uvádzame J. Průchu a kol. (2009, s. 92), ktorí opisujú hodnotovú orientáciu ako „hierarchicky usporiadaný súbor hodnôt, ktorý odráža reálne poradie (dôležitosť) hodnôt zdieľaných určitou skupinou populácie v určitom období“. Hodnotovej orientácií, systémom a hodnotovým rebríčkom sa tiež venuje B. Kraus (2006, s. 59). Tento autor vysvetľuje, že „hodnoty, s ktorými sa človek stotožňuje a vyznáva ich, tvoria jeho hodnotový systém. Celý komplex oných hodnôt usporiadaných do akéhosi rebríčka tvoria hodnotový systém každého jednotlivca“. B. Kraus (2006) spomína tzv. štruktúrovanosť hodnotového systému a možnosti jeho rozdelenia na materiálne a duchovné hodnoty. Hodnotová orientácia prezrádza zameranosť konkrétnej osobnosti, pričom jej súčasťou je motivácia a samoregulácia správania. Na hodnotový systém môžeme pozerat' ako na hodnotový systém jedinca, alebo potom ako na hodnotový systém spoločnosti. Býva zvyčajne viac či menej stabilný, avšak vplyvom určitých udalostí niekedy dochádza k jeho zmene. V. Spousta (1996, s. 17-18) upozorňuje práve na nestabilitu hodnotovej orientácie. Tvrdí, že „história ľudstva túto nestabilitu preukazuje, a že vo vypätých či kritických situáciách dochádza k tomu, že jedinec uprednostňuje vitálne hodnoty pred hodnotami materiálnymi a hodnoty mravné pred hodnotami vitálnymi“. D. Dobrovolská a J. Duplinský (1981, s. 42) k samotnej problematike hodnotovej orientácie uvádzajú, že „pojem hodnotová orientácia nesúvisí s jedinou určitou hodnotou, ale predstavuje určitý komplex hodnôt, ktoré jedinec interiorizuje a inštaluje do svojho hodnotového systému buď konzistentne, alebo nekonzistentne“.

Je nevyhnutné, aby sme zaradili medzi termíny, ktorých definíciám a vymedzením sa budeme venovať, aj termíny potreba a záujem, pretože ako uvádza M. Rosenzweig (1981, s. 5) „to, čo považujeme za cenné a hodnotné, je do značnej miery ovplyvňované našimi potrebami a záujmami“. K. Paulík (2010, str. 170) vo svojej práci upozorňuje na prepojený a úzky vzťah medzi záujmami, potrebami a samotnými hodnotami. Tento autor uvádza, že „potreby sa premietajú do ďalších vnútorných motivačných činiteľov (motivačných dispozícií) ako sú záujmy, hodnoty a postoje“. Uvádzame ďalšiu autorku, ktorá charakterizuje vzťah medzi

potrebami a hodnotami. B. Baštecká (2005, s. 78), vysvetľuje, že „potreby nútia konať človeka smerom k tomu, čo považuje za dôležité, čo je pre neho hodnotou“. Záujmy K. Paulík (2010, str. 170) definuje tak, že sú „vnútorným pozadím, ktoré vychádzajú z potrieb“. Podľa P. Řičan (2010, s. 109) „záujmy predstavujú tú časť štruktúry osobnosti, ktorú možno najľahšie ovplyvniť. Možno ju zosilňovať, zoslabovať i vytvárať zámerným pôsobením, a to ďaleko viac než hlbšie primárne potreby alebo všetko prenikajúce do hodnotovej orientácie“. Podľa A. Maslowa (Řičan, 2010, s. 111) možno potreby hierarchicky usporiadať:

- Transcendencia - spirituálne potreby, kozmická identifikácia
- Seberealizácia - potreba naplniť svoj potenciál, mať zmysluplné ciele
- Estetika - potreba krásy a harmónie
- Poznanie - potreba poznať a rozumieť, dozvedieť sa nové veci
- Úcta, rešpekt - potreba sebadôvery, sebaúcty, rešpekt druhých, pocit vlastnej hodnoty
- Primknutie - potreba niekam patriť, byť zapojený, milovať, byť milovaný
- Bezpečie - potreba byť zaistený, v pohodlí, v pokoji, bez strachu
- Biologické potreby - jedlo, pitie, kyslík, odpočinok, sex, život, uvoľnenie napätia

Pri tejto hierarchii platí, že najprv musia byť uspokojené nižšie potreby, potom dôjde k uspokojeniu tých vyšších.

Predloženou štúdiou sme sa snažili prezentovať hodnoty a ich rozdelenie. Prezentovali sme názory rôznych odborníkov, ktorý sa venujú skúmanej problematike. Myslíme si, že je veľmi dôležité uvedomenie si hodnôt a ich rozdelenie, ktoré je veľmi zaujímavé a otvára možnosti ďalšieho výskumu.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- CAKIRPALOGLU, P. 2004. *Psychologie hodnot*. Přehled pro humanitní obory. Olomouc: Votobia, 2004. 427 s. ISBN 80-7220-195-6.
- DĚD, M. 2011. *Náboženský fundamentalismus*. Praha: Professional Publishing, Central European Education Institute, 2011. ISBN 978-80-7431-067-6; 978-80-89581-00-9.
- GÖBELOVÁ, T. 2006. *Axiologická dimenze ve výchově a vzdělávání*. Ostrava: Pdf, 2006. ISBN 80-7368-240-0.
- JANDOUREK, J. 2007. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0.
- KOHOUTEK, R. 2008. *Dějiny psychologie pro pedagogy*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 120 s. MU Pedagogická fakulta, katedra psychologie. ISBN 978-80-210-4540-8.
- LINHART, J. a kol. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-310-5.
- NAKONEČNÝ, M. 2009. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1680-5
- PRŮCHA, J. 2009. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. 935 s. ISBN 9788073675462.
- ŘÍČAN, P. 2010. *Psychologie osobnosti, obor v pohybu*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3133-9
- ROSENZWEIG M. R. (Ed.) *International psychological science, Progress, problems, and prospects*. Washington, D,C.: American Psychological Association.
- SEKOT, A. 2006. 3. vyd. *Sociologie v kostce*. Brno: Paido, 2006. 260 s. Pedagogická literatura. ISBN 80-7315-126-X.
- TEREM. P., a P. ČAJKA. 2007. *Koncepcia budovania poznatkovo-orientovanej spoločnosti* In: *Znalostní ekonomika: trendy rozvoje vzdělávání, vědy a praxe*.- Zlín : Univerzita Tomáše Bati, 2007. ISBN 978-80-7318-646-3. - S. 1-17.
- VALIŠOVÁ, A., a kol. 2011. 2. rozš. vyd. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2011. 456 s. ISBN 978-80-247-3357-9

KONTAKT

PhDr. Marián Děd, PhD.

FVP VS VŠD

marian.ded@vsdanubius.sk